

УДК 336.1:352; 336.14:353

Марина ПАШКЕВИЧ

ТРАНСФЕРТНО-ВАРІАТИВНЕ БЮДЖЕТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ: КОНЦЕПЦІЯ ТА МЕХАНІЗМ

***Резюме.** Досліджено проблему регіонального розвитку і територіального вирівнювання на основі ефективного формування бюджетів усіх рівнів. Здійснено ґрунтовний аналіз існуючих підходів до вирішення окресленої проблеми у вітчизняному та зарубіжному науковому доробку. Запропоновано концепцію трансфертно-варіативного бюджетного регулювання, яка дозволяє розв'язати існуючі протиріччя у характері й особливостях зв'язку бюджетного та соціально-економічних регіональних процесів. Розглянуто основні положення концепції, принципи та базові складові. Розроблено механізм трансфертно-варіативного бюджетного регулювання, який може бути імплементовано в існуючу систему механізмів регулювання регіонального розвитку. Детально проаналізовано його етапи, запропоновано новітні організаційні структури.*

***Ключові слова:** бюджетне регулювання, регіональний розвиток, концепція, механізм.*

Marina PASHKEVYCH

TRANSFER AND VARIABLE BUDGET REGULATION FOR TERRITORIAL DEVELOPMENT: CONCEPT AND MECHANISM

***Summary.** The problem of regional development and territorial alignment through effective budgeting at all levels is investigated. A thorough analysis of existing approaches to the problem solving outlined in the domestic and foreign scientific works is performed. It was revealed that current budget regulation does not match fundamental peculiarities of social and economic processes of regional development. Among them it is needed to mention restricted regulation influence, low level of its variability. Budget policy and its instruments are not sensitive and dynamic when regional economy processes are stochastic, unpredictable, turbulent and fluent. Also the frequency of regulation influence the local budget does not match frequency of regional economy changes. So difficulties occur and economic efficiency is low. The concept of transfer and variable regulation of the budget that allows to resolve the existing contradictions in relations of the budget and regional social and economic processes is offered. The concept basic statements are as follows. Budget regulation is focused on finance that is a static category by its nature as far as financial flow represents dynamic regional processes better. Budget policy targets maximization of budget incomes so regional economic agents have contradict aim. The transfer and variable concept offers to take into account both interests of the state and local economic agents. To provide sensitive budget regulation the concept puts the opportunity for regulatory body to choose the vector and strength of fiscal pressure that depends on the phase of economic cycle. The mechanism of transfer and variable regulation of the budget that can be implemented in the existing system of mechanisms for regional development is designed.*

***Key words:** budget regulation, regional development, conception, mechanism.*

Постановка проблеми. Перехідний етап економіки України характеризується налагодженням та реформуванням процесів і механізмів взаємодії вертикально та горизонтально інтегрованих бюджетів як основних ланок процесів руху бюджетних коштів у країні. В цьому контексті надзвичайної актуальності набуває розроблення новітніх концепцій та механізмів інтеграції бюджетного й соціально-економічних процесів регіонів, які б при ефективному впровадженні забезпечували швидкий регіональний розвиток.

Слід відзначити, що головними проблемами, які знаходяться у центрі уваги сучасних українських учених, урядовців, банкірів, громадських діячів, є: адаптація принципів демократичних міжбюджетних відносин та міжрегіонального соціально-економічного вирівнювання, які знайшли поширення у розвинених країнах, до українських реалій; пошук ефективних джерел формування доходів бюджетів в умовах обмеженості фінансових ресурсів; здійснення ефективних бюджетних видатків з урахуванням необхідності забезпечення простого та розширеного відтворення в коротко та довготерміновій перспективі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У теперішній час особливу увагу вчених привертають завдання формування місцевих бюджетів у контексті стимулювання інноваційного розвитку регіонів [1]. Аспекти регіонального регулювання місцевих фінансових

потоків в умовах політики регіонального федералізму, яка активно впроваджується у зарубіжних країнах, висвітлюються у дослідженнях таких зарубіжних вчених, як Р. Агранофф [2], Р. Беннетт [3], А. Вагнер, Р. Воттс [4], Р. Гнейст, Р. Кауфман, Д. Кінг, С. Кеннет [5], П. Леслі [6], Р. Меркадо [7], П. Максгрейв, У. Оуейтс, П. Рассел, К. Рау, Х. Роузен, К. Фостер та інших.

З метою згладжування розбіжностей у соціально-економічному розвитку регіонів України перспективними напрямками формування державної регіональної політики можна визначити використання «внутрішньоагломераційного синергетичного ефекту» від взаємодії бюджетів нижчого та вищого рівнів [8, с. 2], підвищення ефективності вертикального та горизонтального бюджетного регулювання [9, с. 15], запровадження принципів державно-приватного партнерства під час надання суспільних послуг [10, с. 10, 11, с. 18]. З приводу останнього напрямку зустрічається й інша думка, яка полягає у тому, що приватний сектор через породження негативних екстерналій не спроможний ефективно та соціально справедливо надати громадянам низку послуг, які, у цьому випадку, повинні вироблятися виключно державою [12, с. 4].

Однак найефективнішими для усереднення рівня соціально-економічного розвитку територій є механізми максимізації бюджетних надходжень та оптимізації видатків. Особливої актуальності це питання набуває у контексті набуття регіонами певної фінансової автономії, оскільки у цьому випадку органи місцевого самоврядування повинні мати теоретико-методичне підґрунтя, ефективний інструментарій для самостійного здійснення бюджетного регулювання в умовах розширених прав та обов'язків [13, с. 8], а також при непередбачуваному та мінливому впливові геополітичних і гео економічних чинників [14, с. 11]. Адже існуючі методи регулювання фіскальної системи іноді гальмують процес інтеграції приватного бізнесу та місцевої влади, стають на заваді розвитку виробничо-інвестиційних процесів та стимулювання збільшення доходів як окремих економічних суб'єктів, так і регіону в цілому [15, с. 21], викликають «податкові шоки» [16, с. 4 – 9].

Неодноразово у наукових дослідженнях наголошувалося на першочерговій необхідності реформування існуючої податкової системи, яка повинна виконувати функцію не тільки поповнення бюджетних фондів, але й сприяння розширеному відтворенню [17, с. 2], не вступати у протиріччя з системою грошово-кредитних відносин [18, с. 1], враховувати соціальну та екологічну складову сталого регіонального розвитку [19, с. 5, 20, с. 7], ґрунтуватися на якомога об'єктивнішому оцінюванні здатності регіональної економіки витримати певний податковий тиск, для чого на сьогодні розглядаються такі регулюючі інструменти. Наприклад, у [15, с. 2] запропоновано використовувати коефіцієнт податкоємності продукції та послуг, у [21, с. 12] – визначати потреби соціально-економічного розвитку регіонів, трудової та господарської ініціативи, інвестиційної діяльності, у [17, с. 5 – 6, 22, с. 23] – розраховувати індекс податкового потенціалу території на основі структури податкових надходжень. У [23, с. 1] пропонується використовувати індекс податкоспроможності, у [22, с. 2] – душевий приріст доходів та видатків, у [24, с. 3] – показники фінансової стійкості та безпеки місцевих бюджетів, у [21, с. 18] – визначати рівень податкового навантаження на основі критеріїв людського розвитку у регіоні.

Метою статті є висвітлення результатів проведених наукових досліджень щодо обґрунтування нової цілісної концепції бюджетного регулювання та розроблення організаційно-економічного механізму для її реалізації, які б дозволили регулювати бюджетним процесом з вищим рівнем чутливості до динаміки соціально-економічних процесів у регіоні. Сформулювати основні положення, складові елементи та принципи концепції бюджетного регулювання. Запропонувати механізм, який би міг бути впроваджений в існуючу

систему механізмів регіонального регулювання з найменшими трансакційними витратами.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до проведених досліджень можна констатувати, що бюджетне регулювання повинно відповідати стадіям циклу динамічного розвитку регіональної економіки, що повинно бути виражено у прийнятті варіативних, сенситивних, багатоетапних полі-векторних рішень на основі перманентного процесу балансування між підвищенням та зниженням фіскального тиску на регіональну економіку, а саме на її економічних суб'єктів – виробників та споживачів. Це дозволить отримувати умовний та реальний ефект у вигляді недопущення скорочень бюджетних надходжень у довготерміновій перспективі та підвищення цих надходжень у короткотерміновому періоді (рис. 1).

Незадовільний стан регіонального соціально-економічного вирівнювання в Україні свідчить про існування проблеми стимулювання розвитку регіонів на основі ефективного регулювання бюджетним процесом, який включає формування доходів бюджетів усіх рівнів, перерозподіл бюджетних коштів під час надання міжбюджетних трансфертів та ефективне здійснення бюджетних видатків.

Не зважаючи на чималі наукові здобутки вітчизняних учених у галузі бюджетного регулювання, намагання адаптувати зарубіжний досвід під українські реалії можна констатувати наявність певних чинників, які заважають процесу просування економічних реформ, не дозволяють ефективно реалізовувати взаємодію державного та приватного секторів. Саме ці чинники, на нашу думку, являють собою економічні протиріччя, які й зумовили зміст і сутність положень концепції тарснфертно-варіативного бюджетного регулювання.

Основними економічними протиріччями, зумовленими сучасним мінливим та непередбачуваним економічним середовищем, визначено такі. Статичність об'єкта бюджетного регулювання, тоді, як фінансові потоки є категорією динамічною. Відсутність балансу інтересів економічних суб'єктів, які виступають донорами та реципієнтами грошових коштів. Низька чутливість та варіативність бюджетного регулювання, що позначається на розбіжностях у трендах економічних та бюджетного процесу. Неспівпадання частоти здійснення регулюючого впливу з частотою державного втручання, якої фактично потребують реальні соціально-економічні процеси регіонального рівня. Зазначені протиріччя між динамікою протікання економічних процесів та штучною організацією бюджетного процесу викликають дисбаланс економічних параметрів, що негативно позначається на економіці країни в цілому та на соціальних стандартах проживання громадян, які повинні бути рівними незалежно від території.

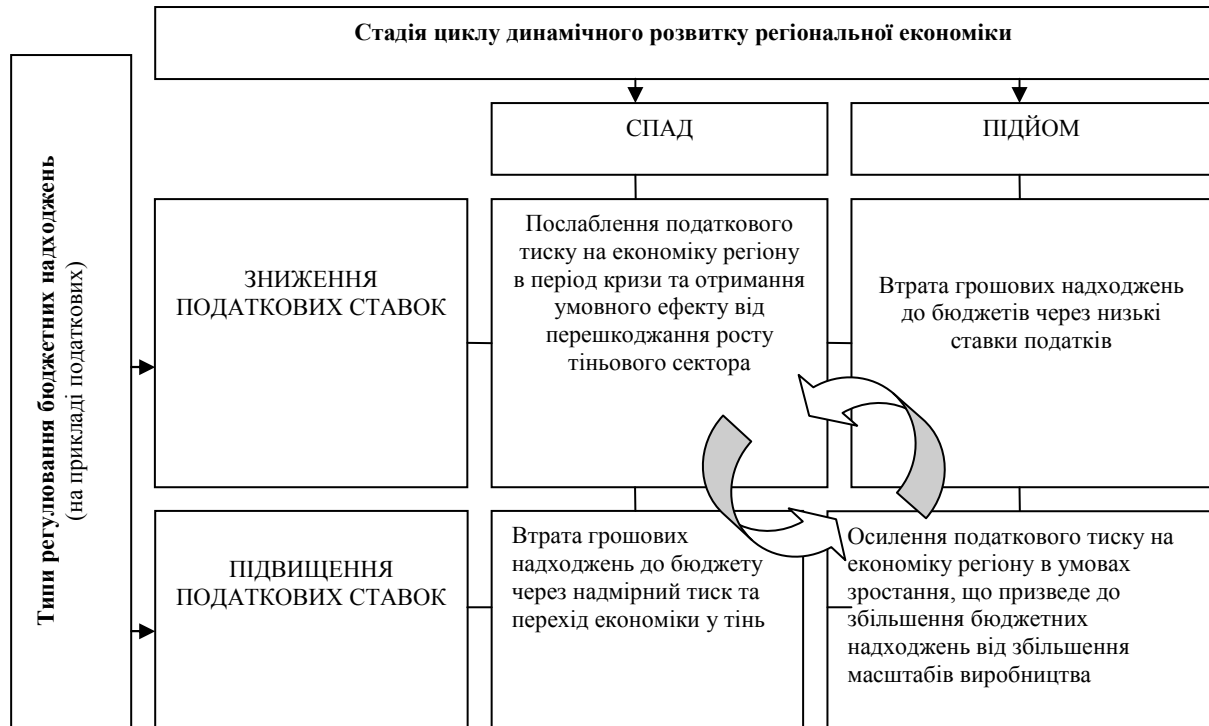

Рисунок 1. Зв'язок бюджетного регулювання і регіонального розвитку з урахуванням необхідності прийняття варіативних полівекторних рішень
 Джерело: розроблено автором.

Figure 1. Budget regulation related to regional development in conditions of the need to make variable and multi-vector decisions
 Source: made by the author.

Аналіз існуючих протиріч між регулюванням бюджетного процесу та соціально-економічним регіональним розвитком дозволив обґрунтувати необхідність регулювання бюджетного процесу з метою забезпечення регіонального вирівнювання на основі положень запропонованої концепції трансфертно-варіативного підходу, вихідні складові якої, а також принципи формування політики регіонального вирівнювання представлені на рис.2. Ця концепція відрізняється від існуючих об'єктами та інструментами бюджетного регулювання.

Рисунок 2. Концепція трансфертно-варіативного підходу до регулювання бюджетного процесу з метою забезпечення регіонального розвитку та вирівнювання
 Джерело: розроблено автором.

Figure 2. The concept of transfer and variable budget regulation approach for providing regional development and cohesion

Source: made by the author.

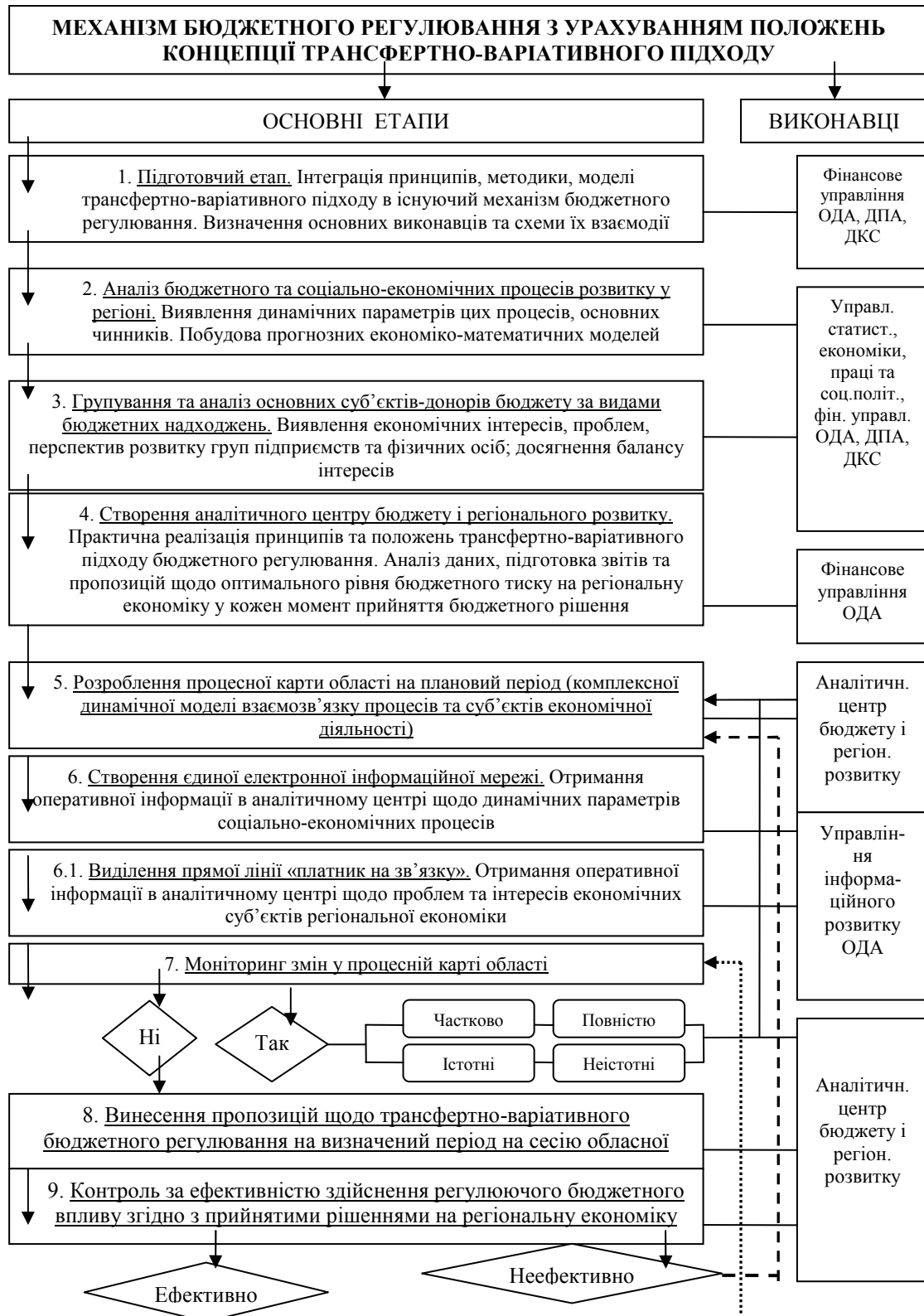

Рисунок 3. Механізм бюджетного регулювання з урахуванням положень концепції трансфертно-варіативного підходу

Джерело: розроблено автором.

Figure 3. Mechanism of budget regulation in conditions of transfer and variable concept
Source: made by the author.

Практична реалізація запропонованої концепції спирається на розроблений механізм бюджетного регулювання у регіоні, який за своєю сутністю не вступає у протиріччя з існуючими на теперішній час механізмами забезпечення бюджетних надходжень та здійснення бюджетних видатків, а лише доповнює їх тими складовими та етапами, які дозволять впровадити модель трансфертно-варіативного регулювання з урахуванням динаміки регіонального економічного розвитку (рис. 3).

На підготовчому етапі механізму трансфертно-варіативного бюджетного регулювання складають генеральний план дій: визначають основні управління та організації, які за своїми функціями будуть задіяні у цьому механізмі, проєктують попередню схему їх взаємодії. Особливу увагу на цьому етапі слід приділити обґрунтуванню необхідних інформаційних потоків для кожного виконавця – вхідних, вихідних – для забезпечення ефективного функціонування механізму.

На другому етапі відбувається виявлення динамічних параметрів соціально-економічних процесів у регіоні, аналізуються їх основні чинники. Результатом виконання цього етапу є побудова, а у подальшому – корекція прогностичних економіко-математичних моделей та програм для моніторингу й оцінювання регіонального розвитку саме з точки зору його динаміки.

На відміну від другого етапу, де об'єктом аналізу виступають об'єктивні процеси, на третьому етапі досліджують основні суб'єкти-донори регіонального та державного бюджетів. Їх доцільно групувати за ознакою «вид бюджетних надходжень». Тоді шляхом виявлення економічних інтересів та проблем розвитку груп підприємств і фізичних осіб можна врахувати суб'єктивний чинник та його вплив на процес здійснення бюджетних надходжень за кожною статтею. Також у ході цього етапу встановлюють баланс інтересів учасників регіональної економіки.

На четвертому етапі впровадження механізму трансфертно-варіативного регулювання створюють спеціальний аналітичний центр з питань бюджету і регіонального розвитку. Необхідність створення такої функціональної одиниці продиктована наступними факторами.

По-перше, у багатьох регіонах відсутні такі структури, результатом діяльності яких були б комплексні аналітичні звіти, що дозволяють побачити зв'язки й тенденції між бюджетним процесом і соціально-економічними процесами території, та розроблені на цій підставі пропозиції щодо формування регіональної політики вирівнювання. Державна податкова адміністрація акумулює дані щодо податкових надходжень, а решта статей бюджетних надходжень не входять до кола її уваги. Державна казначейська служба акумулює інформацію щодо бюджетів усіх рівнів, здійснює моніторинг тих доходів та витрат, що стосуються бюджетних підприємств та установ, але не відслідковує соціально-економічні процеси у регіоні в цілому. Управління статистики займається методологічними засадами обчислення та збору даних без формування висновків і рекомендацій щодо удосконалення регулювання регіонального розвитку. Існуючі підрозділи головного фінансового управління функціонально забезпечують процес виконання місцевих бюджетів на території області. Однак така функція цього управління, як реалізація державної бюджетної політики у регіоні, дає підстави запропонувати, щоб зазначений вище принципово новий аналітичний центр з питань бюджету та розвитку був створений у рамках саме фінансового управління.

По-друге, не дивлячись на тотальну інформатизацію соціально-економічних регіональних процесів, й дотепер спостерігається розрізненість даних та відсутність єдиної регіональної бази даних щодо цих процесів і стану регіонального розвитку. Кожна з перелічених вище організацій має власну базу даних, доступ до якої обмежений. Разом з цим, для ефективного трансфертно-варіативного бюджетного регулювання кожен масив даних є

важливим. Тому створення єдиного аналітичного центру з питань бюджету та розвитку продиктовано необхідністю інтеграції роздільно існуючих інформаційних ресурсів для розроблення та прийняття регіональним керівництвом ефективних і своєчасних регулюючих рішень.

До функцій центру належать реалізація принципів та положень трансфертно-варіативного підходу бюджетного регулювання, аналіз даних, підготовка звітів та пропозицій щодо оптимального рівня фіскального тиску на регіональну економіку у кожен момент прийняття бюджетного рішення протягом фінансового року залежно від стану системи, а також відповідно до коротко та довготермінових цілей.

На п'ятому етапі механізму трансфертно-варіативного бюджетного регулювання розробляють, а подальшому удосконалюють процесну карту області, яка являє собою комплексну динамічну модель взаємозв'язку процесів та груп суб'єктів економічної діяльності у регіональній економіці. Фактично у цій карті представляють зведені економічні, соціальні та бюджетні процеси з визначенням їх динамічних параметрів, а також основні суб'єкти-учасники з визначенням їх основних інтересів та проблем розвитку.

На основі процесної карти області на шостому етапі проектують єдину електронну інформаційну мережу з виділенням прямої лінії «платник на зв'язку» з метою отримання оперативної інформації в аналітичному центрі щодо відповідно об'єктивних динамічних параметрів та суб'єктивного бачення проходження бюджетного та соціально-економічних процесів у області різними економічними суб'єктами. Адже вчасне реагування на проблеми та відхилення від планів є запорукою ефективного бюджетного регулювання.

Якщо моніторинг змін у процесній карті області, який відбувається на сьомому етапі механізму, фіксує часткові або повні, істотні або не істотні трансформації, відбувається повернення на п'ятий етап і удосконалюється регіональна процесна карта.

У разі ухвалення сформованих на восьмому етапі пропозицій щодо трансфертно-варіативного бюджетного регулювання на визначений період на сесії обласної ради, на дев'ятому етапі механізму здійснюється контроль за ефективністю регулюючого бюджетного впливу на регіональну економіку згідно з прийнятими рішеннями. При фіксуванні ефективності регулювання продовжується моніторинг трансформацій у процесній карті та розроблення подальших висновків і рекомендацій. При встановленні низької ефективності та дієвості прийнятих рішень відбувається повторний аналіз та удосконалення процесної карти регіону.

Відповідно до запропонованої концепції трансфертно-варіативне бюджетне регулювання (див.рис.1) являє собою комплекс обґрунтованих оптимальних рішень щодо обсягів бюджетних надходжень у певному періоді залежно від динамічних параметрів соціально-економічних процесів розвитку регіону. Цей комплекс рішень складає основу стратегії бюджетного регулювання у регіоні.

Висновки. На основі проведених досліджень уперше розроблено механізм бюджетного регулювання на основі врахування динаміки регіональних економічних процесів для цілей формування політики міжрегіонального вирівнювання, який: а) ґрунтується на принципах концепції трансфертно-варіативного підходу і забезпечує рівність динамічних параметрів регіональних соціально-економічних процесів, збалансованість інтересів учасників бюджетних відносин, диференціацію частоти регулюючого впливу на бюджетний процес залежно від динамічних параметрів регіональної системи та дискретність процесу вирівнювання, адаптивність регулювання бюджетними грошовими потоками до змін у регіональних процесах; б) передбачає створення аналітичного центру бюджету і регіонального розвитку з метою аналізу даних, підготовки звітів та пропозицій щодо оптимального рівня бюджетного тиску на регіональну економіку на кожному етапі прийняття бюджетного рішення залежно від стану

системи, коротко та довготермінових цілей; в) містить етап розроблення процесної карти регіону на плановий період з метою зведення в єдиний документ економічних, соціальних та бюджетних процесів із визначенням їх динамічних параметрів та основних суб'єктів-учасників; д) включає процес створення єдиної регіональної електронної інформаційної мережі для отримання оперативної інформації в аналітичному центрі щодо протікання бюджетного та соціально-економічних процесів у області, вираженого в їх динамічних параметрах, та виокремлення у ній прямої лінії «платник на зв'язку» з метою отримання оперативної інформації щодо бюджетного та соціально-економічних процесів у області, виражених у проблемах та інтересах економічних суб'єктів регіональної економіки. Предметом подальших наукових розвідок є розроблення оптимізаційної моделі трансфертно-варіативного регулювання.

Conclusions. Based on the performed research the mechanism of the budget regulation in conditions of regional economic processes' dynamics for the purposes of regional cohesion policy was developed at first. It is based on the principles of the concept of transfer and variable approach and ensures equality of dynamic parameters of regional social and economic processes, balance of interests of agents of budget relations, differentiation of the frequency of regulatory impact on the budget process based on dynamic parameters of the regional system and the discrete process of equalization, adaptive control of budget cash flows according to changes in regional processes. This mechanism provides establishing of an analytical center of budget and regional development in order to analyze data, prepare reports and proposals on the optimal level of fiscal pressure on the regional economy at every stage of the adoption of the budget decisions depending on the system phase, short-term and long-term goals. Also it contains such stage that allows to design regional process map for a planned period. This map is designed for construction of a single document with the economic, social and budgetary processes determining their dynamic parameters and the basic agents' participating. The mechanism includes the creation of a unified regional electronic information network to obtain timely information about budget and social and economic processes in the region, expressed in their dynamic parameters. A direct line "on-line payer" should be separated in this network to obtain timely information on budget and social and economic processes in the region, expressed in the problems and interests of economic agents of the regional economy. The subject of further scientific studies is to develop an optimization model for transfer and variable control.

Використана література

1. Working for the Regions: EU regional policy 2007-2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/working2008/work_en.pdf
2. Agranoff, R. Local Governments and their Intergovernmental Networks in Federalizing Spain / R. Agranoff. – Montreal: McGill-Queen's University Press. – 2010. – 621p.
3. Bennett, R. Local Government in the New Europe / R. Bennett. – London: Belhavel Press. – 1993. – 123p.
4. Watts, R. Executive Federalism: A Comparative Analysis / R. Watts [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.queensu.ca/iigr/pub/archive/researchpapers.html>
5. Kennet, S. The Design of Federalism and Water Resource Management in Canada / S. Kennett [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.queensu.ca/iigr/pub/archive/researchpapers.html>
6. Leslie, P. National Citizenship and Provincial Communities: A Review of Canadian Fiscal Federalism / P. Leslie [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.queensu.ca/iigr/pub/archive/researchpapers.html>
7. Mercado, R. Regional Budget Determination and Allocation: A Policy Revisit / Mercado R. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www3.pids.gov.ph/ris/dps/pidsdps9929.pdf>
8. Хорошева, О.І. Бюджетне регулювання соціально-економічного розвитку територіальних систем: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.01.01 «Економічна теорія» [Текст] / О.І. Хорошева. – Донецьк, 2001. – 21с.
9. Кириленко, О.П. Місцеві бюджети в економічній системі держави: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» [Текст] / О.П. Кириленко. – Київ, 2002. – 26с.
10. Волохова, І.С. Удосконалення міжбюджетних відносин в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» [Текст] / І.С. Волохова. – Одеса, 2005. – 23с.

11. Чорний, О.С. Управління бюджетним процесом на регіональному рівні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ.упр.: спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» [Текст] / О.С. Чорний. – Донецьк, 2006. – 20с.
12. Карпухно, І.О. Міжбюджетні відносини в структурі державних фінансів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.01.01 «Економічна теорія» [Текст] / І.О. Карпухно. – Донецьк, 2005. – 15с.
13. Малярчук, А.К. Наповнення місцевих бюджетів в умовах розширення бюджетних прав органів місцевого самоврядування: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» [Текст] / А.К. Малярчук. – Тернопіль, 2005. – 23с.
14. Карп, Г.В. Формування місцевих бюджетів гірських населених пунктів в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» [Текст] / Г.В. Карп. – Київ, 2009. – 286с.
15. Стреліна, О.М. Методи управління бюджетним процесом в умовах формування ринкової економіки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» [Текст] / О.М. Стреліна. – Донецьк, 2001. – 17с.
16. Лук'яненко, І.Г. Системне моделювання механізму бюджетного регулювання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук: спец. 08.03.02 «Економіко-математичне моделювання» [Текст] / І.Г. Лук'яненко. – Київ, 2005. – 38с.
17. Тарангул, Л.Л. Податкова політика та економічний розвиток регіонів: теорія, методологія, практика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук: спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» [Текст] / Л.Л. Тарангул. – Київ, 2003. – 34с.
18. Новак, А.Я. Взаємозв'язок податково-бюджетних та грошово-кредитних важелів у стратегії економічного зростання України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.01.01 «Економічна теорія» [Текст] / А.Я. Новак. – Київ, 2002. – 15с.
19. Соколов, М.О. Вдосконалення управління регіональним соціально-економічним розвитком в умовах транзитивної економіки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук: спец. 08.02.03 «Організація управління, планування та регулювання економікою» [Текст] / М.О. Соколов. – Харків, 2002. – 40с.
20. Костовська, В.А. Удосконалення бюджетів місцевого самоврядування в процесі реформування міжбюджетних відносин: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» [Текст] / В.А. Костовська. – Ірпінь, 2010. – 25с.
21. Кравченко, Л.А. Державне фінансове регулювання економіки в умовах ринкової трансформації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.01.01 «Економічна теорія» [Текст] / Л.А. Кравченко. – Київ, 2002. – 17с.
22. Кульчицька, Н.Є. Фіскальна політика України на регіональному рівні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» [Текст] / Н.Є. Кульчицька. – Тернопіль, 2004. – 23с.
23. Васищенко, М.М. Реформування міжбюджетних відносин в умовах ринкової трансформації економіки України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» [Текст] / М.М. Васищенко. – Київ, 2003. – 22с.
24. Когут, І.А. Формування доходів місцевих бюджетів в умовах підвищення самостійності регіонів України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» [Текст] / І.А. Когут. – Донецьк, 2010. – 23с.